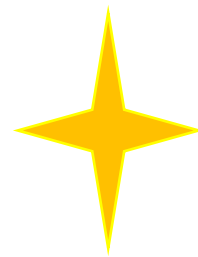

Božić – nekad i sad

Autor: Ivana Dujčić

Predmet: Katolički vjeronauk

Razred: 4. razred osnovne škole

Trajanje: 45 min.

Odgojno- obrazovni ishod:

OŠ KV B.4.2.

Učenik opisuje događaje iz Isusova života koji pokazuju da je on obećani i naviješteni Sin Božji koji donosi Radosnu vijest spasenja svim ljudima.

OŠ KV D.4.2.

Učenik opisuje i objašnjava crkvene blagdane i slavlja i njihovu važnost u životu te biblijske i druge kršćanske motive u svom okruženju (u književnosti i ostalim umjetnostima).

Razrada ishoda:

Učenik upoznaje Isusa kao Mesiju – Spasitelja koji je od Oca došao i donio mir i spasenje ljudima.

Učenik navodi kako se Isus svojim riječima i djelima očitovao kao Božji Sin.

Učenik prepoznaje utjecaj Crkve na bogatu duhovnu i kulturnu tradiciju hrvatskoga naroda.

Učenik prepoznaje i opisuje kršćanske motive i utjecaj u književnosti, likovnoj umjetnosti, arhitekturi, običajima i tradiciji svoga grada/župe, svoje biskupije/nadbiskupije.

Međupredmetne teme:

uku A.2.1. Uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.

uku B.2.2. Na poticaj učitelja učenik prati svoje učenje i napredovanje tijekom učenja.

osr A.2.2. Upravlja emocijama i ponašanjem.

osr B.2.1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.

Literatura:

[Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj](#)

❖ MOLITVA

❖ Znak križa. Pjevamo božićnu pjesmu: Radujte se narodi ili molimo nekoliko spontanih molitava.

Slava Ocu...

Metodička preporuka

❖ MOTIVACIJA

Nalazimo se pred blagdanom radosti, mira, ljubavi i dobrote, pred blagdanom Božića.

Danas ćemo razgovarati o tome kako se mi danas pripremamo za Božić i kako su se ljudi nekada na selu pripremali za Božić.

Pišem naslov na ploču:

Kako se pripremamo za Božić?

Da Isus danas dođe- čitam tekst...

Bi li se presvukao prije nego Ga pustiš unutra?
Ili bi sakrio neke časopise i postavio Bibliju na njihovo mjesto?
Bi li sklonio svoju svjetovnu glazbu, a izvadio pjesmaricu?
Bi li mu mogao dopustiti da uđe odmah ili bi ga zavlacio naokolo?
Razmišljam ... kada bi Spasitelj bio s tobom dan-dva,
bi li ti nastavio raditi stvari koje redovito radiš?
Bi li nastavio govoriti ono što uvijek govoriš?
Bi li se tvoj život nastavio kao što živiš svih drugih dana?
Bi li poveo Isusa sa sobom svugdje gdje ideš?
Ili bi možda promijenio svoje planove tih dana?
Bi li ti bilo drago upoznati ga sa svim svojim prijateljima?
Ili bi se ponadao da neki neće navraćati dok On ne završi posjet?
Bi li ti bilo drago da On ostane s tobom za stalno?
Ili bi odahnuo kada konačno ode?
Možda bi bilo zanimljivo znati što bi ti stvarno radio,
da Isus dođe kao osoba biti neko vrijeme s tobom ...

Ili, u obliku prezentacije: [Da Isus dođe danas](#)

Učenici pismeno nadopunjuju rečenicu, koju pišem na ploču:

Da na Badnjak Isus pokuca na vrata moje kuće, vidio bi....

Nakon što učenici pročitaju svoje radove.

Nastavljam: Ljudi su danas pred Božić i na Badnjak prezauzeti poslom. Treba urediti kuću, uresiti prozore svijećicama...Treba pripremiti za božićni stol obilje jela: sarme, pečenice, kolača, vina...Obavezno treba kititi bor, stavljaju se darovi ispod bora. Sve to treba pripremiti za Božić.

Međutim, nije uvijek bilo tako.

Metodička preporuka

❖ NAJAVA TEME

Danas ćemo se prisjetiti kako su se ljudi nekada pripremali za Božić.

Zajedno radeći u skupinama otkrit ćemo bogatstvo božićnih običaja u našem narodu.

❖ UPUTE ZA RAD U SKUPINAMA

Učenike dijelim u 5 skupina.

Svaka skupina dobiva opis jednog običaja s poticajnim pitanjima.

1. SKUPINA: Paljenje badnjaka

Uz badnjak su vezani mnogi različiti religiozni običaji. Muškarci bi na Badnjak nacijepali drva kako bi ih bilo dovoljno za sve blagdanske dane.

Usto bi pred kuću donijeli badnjake, tri velika panja, koje će navečer paliti na ognjištu.

U Dalmatinskoj zagori okupili bi se domaćini na kraju sela. U sumrak prije badnje večeri krenuli bi redom od kuće do kuće u kojima bi svaki domaćin palio svoj badnjak. Domaćica bi za pristigle goste priredila suhe smokve, orahe, vino i rakiju. Badnjake se najčešće škropilo svetom vodom, zatim vinom, maslinovim uljem i posipalo pšenicom i brašnom, zazivajući od Boga obilat urod, živima zdravlje, a mrtvima pokoj.

U narodu je također vjerovanje da ugarci i pepeo od badnjaka imaju moć osigurati dobar urod ako se pospu po polju i po vrtu. U tom božićnom običaju dolazi do izražaja veliko značenje svjetla i topline u noći u kojoj očekujemo Božićno svjetlo i u kojoj posebno doživljavamo toplinu Božje i naše međusobne ljubavi.

Metodička preporuka

- Pitanja:

Što je badnjak? Koji običaj je vezan za badnjak u Dalmaciji? Što dolazi do izražaja kod paljenja badnjaka?

2. SKUPINA: Božićna slama

Kada bi uvečer svi poslovi bili završeni, gospodar bi otišao po pripremljenu slamu pa bi je na leđima unio u kuću. Od trenutka kada je slama unesena u kuću za obitelj je počinjala proslava Božića, Ulazeći u kuću i unoseći slamu, gospodar bi izrekao pozdravnu formulu, a ukućani bi mu odgovorili. Tada bi djeca položila slamu ispod stola po podu. Malo slame stavili bi i na stol i prekrili je stolnjakom.

Nakon večere, kada su se smjeli udaljiti od stola, svi bi ukućani posjedali na slamu. Pučko tumačenje je da se slama prostire zato jer se Isus rodio u štalici na slami.

- Pitanja:

Što označava slama? Tko unosi slamu u kuću i zašto se ona unosi?

3. SKUPINA: Pšenica

Znamenje po kojem se određuje plodnost godine jest rast žita, raži, ječma ili prosa. Zrnje se sije na dan sv. Barbare (4. prosinca), a od najstarijih vremena žito se sijalo na dan sv. Lucije (13. prosinac).

Sijanjem žita započinje temeljita priprema za Božić: sakupljanje drveta, priprema božićnih kolača. Pšenica se sije kako bi niknula do Božića. Prema njenoj visini proriče se kakva će biti ljetina ili pak blagostanje i veselje za ukućane u godini koja dolazi.

Metodička preporuka

- Pitanja:

Zašto se sije pšenica? Kada se sije pšenica?

4. SKUPINA: Jaslice

Jaslice ukazuju na Isusovo rođenje, jer jasno označuju da se rodio u štali i zatim bio položen u jaslje.

Početak 20. stoljeća jaslice postaju vrlo čest ukras crkvi kroz božićno vrijeme. U kontinentalnom dijelu Hrvatske osobito su franjevci širili jaslice i podizali ih po crkvama. Naučili su to od sv. Franje Asiškoga koji je prvi postavio tzv. žive jaslice još u XIII. stoljeću. Sv. Franjo je u šumi pokraj Greccija uz oltar postavio jaslice sa slamom i doveo magarca i vola. U tijeku mise pokazalo se djetesce Isus. U jaslicama su likovi Isusa, Marije i Josipa, pastira, trojice mudraca i njihove pratnje, a zatim vola i magarca te ovaca i deva.

Danas su jaslice našle mjesto gotovo ispod svakog božićnog drvca, jer su iz crkve prešle u kuće i stanove. Naravno, kućne jaslice su nekad bile vrlo skromne, bez mnogo likova, a sadržajno upravljene samo na događaj u betlehemske štali. Povijest jaslica pokazuje kako su one pridonosile naučavanju Kristove vjere baš zato što zorno predočuju Kristovo rođenje. Služile su pobožnom promišljanju Isusovog života.

- Pitanja:

Što označavaju jaslice? Tko je zaslužan za širenje jaslica? Tko je zaslužan za izgradnju prvih jaslica?

5. SKUPINA: Zornice i Polnočka (jedan ili dva učenika više nego u drugim skupinama)

* Mise zornice nastale su vjerojatno već u 5. stoljeću, nakon Kalcedonskog sabora i proglašenja dogme o Mariji Bogorodici, zbog čega imaju snažno marijansko obilježje. Riječ je zapravo o adventskim zavjetnim jutarnjim misama slavljenima na čast Blažene Djevice Marije. U početku su slavljene samo u subote došašća, no s vremenom su se počele slaviti i radnima danima. U Europi, osobito u germanskim krajevima, običaj slavljenja misa zornica proširio se u 15. stoljeću. U prijašnjim vremenima zornice su bile uvriježene u sjevernim hrvatskim krajevima, no danas su prisutne u čitavoj Hrvatskoj.

Danas zornice više nisu zavjetne mise na čast Blažene Djevice Marije već redovite adventske mise, njihova liturgijska boja je ljubičasta. Mise zornice simboliziraju budnost kršćana u vremenu priprave za Božić, ali i budno iščekivanje konačnog Isusova dolaska na kraju vremena. Kršćani nastoje bdjeti nad svojim životom, ali i nad tuđim životima, kako ne bi izgubili vječni život.

* Polnočka ili ponoćno bdijenje religijski je čin koji ima i društveno značenje. Na ponoćnoj misi obično se okupljaju župljani, vjernici dobivaju oprost, zavađeni se mire, obnavljaju se prijateljstva i sklapaju nova. Polnočka je veza između Badnjaka i radosti Božića, sveta noć u kojoj se obustavljaju neprijateljstva: poznata su božićna primirja između zaraćenih strana na Srednjem Istoku, u Prvom svjetskom ratu, smanjenje ili čak obustava ratnih operacija na frontama.

Na misu polnoćku obično idu svi ukućani osim najstarijeg koji ostaje u domu da ne bude prazan.

Metodička preporuka

Radost Božića i idilični ugođaj zimskog blagdana i pobožnosti u crkvama i u domovima vjernika, najviše se iskazuju božićnim pjesmama. Hrvatski narod ima, vjerojatno najviše božićnih pjesama, bilo da su ispjevane na našem tlu ili su prerađene i prilagođene verzije pjesama drugih naroda. Neke od tih religioznih pjesama toliko su prisutne u narodu da se pjevaju u svim krajevima.

- Pitanja:

Što su zornice? Otkada se slave kod nas? Što označuju?

Što je polnoćka? Koja je uloga božićnih religioznih pjesama? Poznaješ li koje?

❖ IZNOŠENJE REZULTATA RADA

Predstavnici svake skupine dolaze pred ploču. Iznose odgovore na pitanja prema listiću koji su dobili. Tijekom iznošenja odgovora, eventualno nadopunjujem njihove.

❖ SINTEZA

Učenici nakon moga sažetka o svemu rečenome, dobivaju radni listić koji sadrži 2 zadatka. Rješavaju ga u skupinama kako sjede.

Radni listić:

1. Stavi ponuđene riječi u odgovarajuće stupce.

2. Napiši konačno rješenje asocijacije.

DRVA, ISUS, SVJETLO, SVETA BARBARA, SVETI FRANJO, SVETA

NOĆ, PANJ, ŽITO, MISA, ŠTALICA, GOSPODAR, SVETA LUCIJA,

BOŽIĆNE PJESME, MARIJA I JOSIP, OGNJIŠTE, PASTIRI, POZDRAV,

SJEME, BDIJENJE, DJECA.

Metodička preporuka

BADNJAK	SLAMA	JASLICE	PŠENICA	POLNOĆKA

Rješenje:

DRVA	ŠTALICA	ISUS	SV. BARBARA	SVETA NOĆ
SVJETLO	GOSPODAR	SVETI FRANJO	ŽITO	MISA
PANJ	POZDRAV	MARIJA I JOSIP	SV. LUCIJA	BOŽ. PJESME
OGNJIŠTE	DJECA	PASTIRI	SJEME	BDIJENJE
BADNJAK	SLAMA	JASLICE	PŠENICA	POLNOĆKA
BOŽIĆNI OBIČAJI				

❖ AKTUALIZACIJA

Postoji li koji običaj koji poznajete, a danas ga nismo spomenuli?

Koji od navedenih običaja koje smo danas upoznali prakticirate u svojim domovima?

Koji običaj biste vi mogli pokazati svojim obiteljima?

Neki običaji kao što su paljenje badnjaka i unošenje slame u kuću su nestali. Neki običaji kao što su sijanje pšenice na blagdan sv. Lucije, odlazak na misu polnoćku, pjevanje božićnih pjesama su ostali do danas.

A običaj pravljenja jaslca se još više raširio jer su jaslce prešle iz crkve u kuće i stanove i nalaze se gotovo ispod svakog božićnog drvca.

Osim božićnih običaja koji su važni i u kojima trebamo sudjelovati i njegovati ih, još je na Božić nešto važnije.

Metodička preporuka

Isus dolazi svakom od nas. Kucati će na sve prozore i vrata. Molit će da smije ući. Primimo Isusa čista srca i duše. Neka nam donese pravi mir i radost.

Pjevamo božićne pjesme!

❖ MOLITVA

Pjesma „Narodi nam se“

Znak križa!